

Høyesterettsdom om styreansvar og foreldelse: Parallel foreldelse kan føre til store tap

En kontraktspart som lider tap, vil som oftest rette erstatningskrav mot selskapet, som sin kontraktspart, og anser krav mot selskapets styre, daglig leder eller aksjonær som subsidiært. Denne tankegangen kan imidlertid føre til at et eventuelt krav bortfaller ved foreldelse.

Selskapsrett Advokat (H)
Einar Heiberg
Partner Advokatfirmaet Bull

Høyesterett avsa tidligere i år dom (HR-2023-585-A)¹ som førte til at krav om personlig ansvar etter aksjeloven var foreldet, til tross for at kontraktsparten til selskapet hadde forventning om oppgjør fra selskapet.

Styreansvar og foreldelse

Styremedlemmer og daglig leder er blant de som på nærmere vilkår har et erstatningsansvar overfor selskapet, aksjonærene og visse andre, eksempelvis kunder eller leverandører. Dette ansvaret er regulert i aksjeloven § 17-1. Bestemmelsen lyder: «Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsfor-samlingen, gransker eller aksjeeier erstatte skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.» Ansvaret er et selvstendig ansvar og må ikke ansees som subsidiært sammenlignet med selskapets ansvar.² Av den grunn kan krav fremmes på dette grunnlaget uavhengig av hvorvidt man også velger å rette krav

Advokatfullmektig
Øyvind Bakkeby Øverli
Advokatfirmaet Bull

mot selskapet. Revisors erstatningsansvar er regulert i revisorloven § 11-1.³

For en kontraktspart med et mangelskrav eller annet misligholdskrav, er det naturlig å rette krav mot selskapet ved reklamasjon og misligholdsbeføyelser. Ofte er det ikke før selskapet selv ikke kan dekke kravet, for eksempel på grunn av konkurs, at en kontraktspart retter kravet mot styremedlemmer eller daglig leder. På det tidspunktet kan det imidlertid være for sent, ettersom kravet kan være foreldet. I henhold til foreldelsesloven § 9 foreldes krav tre år etter den skadelidte «fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.» Dette er kjent som *kunnskapskravet*.

Paralleldommen⁴

En forbruker fra Hamar engasjerte 8. august 2016 et håndverkerfirma (aksjeselskap) til å utføre byggarbeider på en enebolig. Samme person var daglig leder, styreleder og hovedaksjonær i selskapet. Gjennom 2016 og 2017 opp-

daget og reklamerte forbrukeren på en rekke mangler med arbeidet, noe som endte i en reklamasjonsrapport 10. august 2017. Rapporten beskrev blant annet at «[a]rbeidene som er utført bærer generelt preg av manglende forståelse og kompetanse for faget, slurvete arbeid, dårlig håndverk, manglende ledelse og dårlig kommunikasjon mellom partene». Den videre reklamasjonsprosessen endte til slutt med søksmål mot selskapet. Tingretten dømte selskapet til å betale erstatning. Dommen ble anket til lagmannsretten, men før det forelå en avgjørelse ble selskapet tatt under konkursbehandling og saken ble hevet ved kjennelse 3. september 2020.

Forbruker rettet deretter, 14. oktober 2020, et erstatningskrav etter aksjeloven § 17-1 mot personen som var daglig leder, styreleder og majoritetsaksjonær i selskapet. I den sammenheng oppsto spørsmålet om erstatningskravet var falt bort ved foreldelse etter foreldelsesloven § 9, siden kravet var fremsatt mer enn tre år etter at reklamasjonsrapporten forelå. Tingretten kom til at kravet ikke var foreldet, mens lagmannsretten kom til det motsatte. Høyesterett vurderte flere interessante aspekter ved foreldelsesspørsmålet, som er verdt å se nærmere på.

Nødvendig kunnskap

Foreldelsesfristen begynner å løpe idet skadelidte fikk eller burde skaffet seg

¹ www.domstol.no/no/hoyesterett/avgjorelser/2023/hoyesterett-sivil/HR-2023-585-A/

² HR-1998-18-B.

³ Revisorloven av 20.11.2020 nr. 128 § 11-1 er en videreføring av reglene om erstatningsansvar etter tidligere revisorlov.

⁴ HR-2023-585-A.

«nødvendig kunnskap» om både selve skaden og den ansvarlige. For at det skal foreligge «nødvendig kunnskap» må opplysningene blant annet være så sikre at de gir grunn til å reise erstatnings-søksmål med utsikt til positivt resultat.⁵ Kunnskapskravet gjelder som hovedregel bare faktiske forhold – rettsvillfarelse eller rettsuvitenhet har i utgangspunktet ingen betydning for når foreldelsesfristen begynner å løpe.⁶ Foreldelsesfristen kan avbrytes blant annet ved rettslige skritt mot skyldneren.⁷

Utgangspunktet i denne saken er at ved mottakelse av reklamasjonsrapporten 10. august 2017, fikk forbruker den nødvendige kunnskapen. Er det likevel noe som kan tilsi at kunnskapskravet ikke er oppfylt?

Forbrukerperspektivet generelt

Foreldelsesloven § 9 har ingen særregel om kunnskapskravet når skadelidte er forbruker, men det kan likevel være relevant for kunnskapskravet i noen tilfeller. Høyesterett uttalte at fordringshaverens stilling som forbruker vil kunne ha betydning for den konkrete anvendelsen av kunnskapskravet i den enkelte sak. Det kan særlig være vanskelig for en forbruker å avdekke organisasjonsstrukturen hos motparten, for derved å kunne ta stilling til om det er grunnlag for å rette et erstatningskrav mot ledelsen. I denne saken var det verken anført eller grunnlag for en slik problematikk, ettersom samme person var daglig leder, styreleder og majoritetsaksjonær i selskapet.

I stedet anførte fordringshaveren at det var naturlig for han (og andre forbrukere) å *ba fokus* på mangelskravet mot virksomheten, ikke styreansvaret mot daglig leder. Høyesterett vurderte her om foreldelsesloven åpner for et generelt «grupperperspektiv» for forbrukere. I vurderingen trekkes annen forbruker-vennlig lovgivning inn, blant annet forbrukerkjøpsloven og håndverker-

tjenesteloven, og hvordan foreldelsesloven ble vurdert harmonisert med disse. Høyesterett brukte blant annet det at harmoniseringen av lovgivningen ikke ble gjennomført, kombinert med forarbeidsuttalelser, til å konkludere med at det ikke foreligger et generelt forbrukerperspektiv ved anvendelse av foreldelseslovens regler.⁸ Dette betyr at det er bare forbrukerens konkrete forutsetninger og forhold som kan påvirke kunnskapskravet.

Betydningen av konkurstidpunktet

Videre ble det anført at det for en forbruker med et mangelskrav, er en fjern tanke at selskapet ikke evner å dekke kravet. Følgelig er det ikke før det blir noenlunde klart at selskapet ikke kan gjøre opp for seg, at en forbruker kan forventes å rette oppmerksomheten mot mangelfull selskapsledelse.

Høyesterett anerkjente at mange forbrukere nok vil tenke slik, men at dette ikke er forenlig med foreldelseslovens ordlyd. Lovens § 9 krever bare «nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige», noe Høyesterett mener er oppfylt idet reklamasjonsrapporten forelå.⁹ Det at en forbruker ikke retter fokuset mot styreansvar før på konkurstidpunktet, er dermed uten betydning.

Betydningen av muligheten for retting

I etterkant av reklamasjonsrapporten, helt frem til årsskiftet 2017-2018 var det samtaler om retting mellom forbruker og håndverkerfirmaet. Forbruker anførte at muligheten for retting må utsette starten av foreldelsesfristen til da denne muligheten ikke lenger forelå, og at kravet derfor ble fremmet innen tre-års fristen. Igjen anerkjente Høyesterett at en forbruker neppe vil tenke på styreansvar før det er avklart om mangelen kan rettes, men at anførselen likevel ikke kan føre frem av to grunner. For det første at det er sikker rett at foreldelsesfristen for krav som grunner seg

på mislighold, skal regnes fra den dagen misligholdet skjer, uavhengig av reklamasjonsprosessen.¹⁰ For det andre vises det til at styreansvar er et selvstendig krav og når skadelidte har nødvendig kunnskap knyttet til kravet, vil det ikke være aktuelt å kreve kunnskap om hvorvidt en reklamasjonsprosess ender i retting eller ikke.¹¹ Høyesterett sluttet seg med dette ikke til lagmannsrettens vurdering, som legger vesentlig vekt på forbrukerens dialog med selskapet i sin vurdering om at kravet ikke er foreldet.

Bør forbrukeren gis områdnings- tid?

Til sist vurderte Høyesterett om forbrukeren bør innvilges en viss områdnings- tid. Høyesterett åpner for at det kan være nødvendig med områdnings- tid i slike tilfeller som saken gjelder. Grunnlaget for uttalelsen er at et kontrakts- rettslig mangelsansvar for et foretak ikke er det samme som styreansvar ved mangelfull ledelse av foretakets arbeid knyttet til kontrakten. Det kan derfor være nødvendig for en forbruker å gjøre undersøkelser for å vurdere om det er grunnlag for å knytte forbindelse fra mangelskravet til styreansvar for ledelsen.¹² Ettersom daglig leders rolle og mulige ansvar allerede var kjent for forbrukeren, er det etter Høyesteretts vurdering i dette tilfellet ikke grunnlag for noe ytterligere områdnings- tid etter august 2017. Følgen er at saksanlegget 14. oktober 2020 ble anlagt mer enn tre år senere, og kravet er foreldet etter § 9.

Vær obs på parallell foreldelse

Hovedbudskapet er at krav basert på selskapets ansvar og krav basert på styrets ansvar foreldes parallelt, og at styreansvar ikke på noe vis er et subsidiært ansvar. Tilsvarende betraktninger må være aktuelle dersom det fremsettes krav mot revisor.

¹⁰ HR-2023-585-A avsnitt 55.

¹¹ HR-2023-585-A avsnitt 56.

¹² HR-2023-585-A avsnitt 62.

⁵ HR-2007-1992-A avsnitt 54.

⁶ Bl.a. Rt-1979-492 s. 497-498 og HR-2008-2067-A avsnitt 31.

⁷ Foreldelsesloven § 15.

⁸ HR-2023-585-A avsnitt 47.

⁹ HR-2023-585-A avsnitt 51.